

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2021)

ПАВЛОДАР

**НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета**

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/BFRH7055>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жумагаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 14.07.09

<https://doi.org/10.48081/EVKQ4951>***Д. К. Пошаев¹, А. К. Рыскулов², А. Е. Байбатшаева³**^{1,2,3}Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті,
Қазақстан Республикасы, Шымкент қ.**ИНТЕГРАЦИЯ МЕН ҒАЛАМДАСТЫРУ КЕЗЕҢІНДЕГІ
ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМЫН ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ**

Бұл мақалада тұлғаны жан-жақты және үйлесімді дамытудың құралдары мен әдістерін байыту, оқытудың, тәрбиелеудің, гуманитарлық, жаратылыстану және технологиялық білім берудің әлеуметтік және педагогикалық факторларының интеграциясын зерттеу және есепке алу, қазіргі заманның жаһандық мәселелерін педагогикалық тұрғыдан пайымдау, жаңа кезең тұжырымдамасын әзірлеу және жан-жақты негіздеу мүмкіндіктері қарастырылады. Педагогика ғылымының қоғамдық өмір сұраныстарынан артта қалуының негізгі себептерінің бірі, оқыту мен тәрбиелеу практикасы педагогикада (педагогикалық санада), педагогикалық ғылымды ұйымдастыруда және басқаруда, педагогикалық теория мен мектептің (білім беру жүйесінің) эволюциялық даму жолдарында әлеуметтік-гносологиялық көзқарастың тамыр алып отырғанында. Сонымен қатар, педагогикалық ғылым мен практиканың дамуының үлкен, ауқымды және болжамдық «серпілістерге» алып келетін революциялық әрекетке көбіміздің даярлығымыз да болмады. Бұл, қоғамдық өмірдің барлық салаларында, оның ішінде білім беру саласында революциялық қайта құру қажеттілігіне даяр болмағандығымызды айқын көрсетті. Осыны негізге ала отырып қазіргі уақытта жас ұрпақтың тәрбиелік және білім беру деңгейін түбегейлі арттырудың әлеуметтік қажеттілігі, педагогика ғылымы мен білім беру жүйесінің қазіргі даму деңгейі арасындағы ұзақ уақытқа созылған қайшылықтар күшейе түсуде. Бұл қарама-қайшылық педагогикада пайда болған, екі негізгі «ауырсыну нүктесін»: педагогикалық теорияның практикамен байланыс тетіктерінің тиімділігі және жаңа педагогикалық идеялар қажеттілігі, олардың жетіспеушілігі, педагогика ғылымында орын алатын «тоқырау»

тенденцияларының көрінісін алға тартып, онан шығу жолдарын қарастырып отырмыз.

Кілтті сөздер: интеграция, педагогика ғылымының дамуы, тәрбие, дамыту тұжырымдамасы, педагогика әдіснамасын қайта құру.

Кіріспе

Педагогикалық мамандықтардың соңғы кездерде көптеп сынға ілігуі, алған білімдердің нақтылы өмір жағдаяттарда сипат алмауы және т.с.с, аталған мамандықтарға деген ынтаның төмендеуіне алып келді. Бұл жағдай, қоғам тарапынан мектепке, ондағы оқытуға деген көңіл-қошымастықтың орын алуына, салдары педагогика ғылымына деген реформаға немесе ыңғайға қарай қайта өзгерту (модернизациялау) арқылы педагогика ғылымын жаңа кезеңге лайықтау, дамыту тұжырымдамасын жасауға алып келетініне дау жоқ. Сол себепті де, педагогика ғылымы, қоғамның барлық салаларын революциялық қайта құру міндеттеріне жауап беретін, өзінің дамуының жаңа кезеңіне бастау алуы керек. Кез-келген модельді тікелей көшіріп ала бермей, оны айна іспетті қабылдау керек, өйткені оған қарап өзінің кемшілігінді көре және түзете аласың.

Материалдар мен әдістер

Егер, жаңа кезеңнің сөзсіздігі айқын болса, онда беталды әрекет жасамау үшін біздің ғылымымызды мазмұны жағынан да, ұйымдастыру бойынша да қайта құрудың стратегиялық бағыттарын қарастыру керек. Ол үшін педагогиканы дамытудың жаңа кезеңінің тұжырымдамасын әзірлеу және жан-жақты негіздеу қажет. Мұндай тұжырымдаманы әзірлеу: 1) педагогика ғылымын дамытудың түбегейлі жаңа кезеңінің әлеуметтік және педагогикалық заңдылығын негіздеу; 2) жаңа кезеңнің мәнін, оның ерекшелігін ашу; 3) жаңа кезеңнің педагогикаға қоятын міндеттерін айқындау; 4) осы міндеттерді шешу бағыттарын ашуды көздейді.

Қазіргі уақытта жас ұрпақтың тәрбиелік және білім беру деңгейін түбегейлі арттырудың әлеуметтік қажеттілігі, педагогика ғылымы мен білім беру жүйесінің қазіргі даму деңгейі арасындағы ұзақ уақытқа созылған қайшылықтар күшейе түсті. Бұл қарама-қайшылық педагогикада пайда болған, екі негізгі «ауырсыну нүктесін»: педагогикалық теорияның практикамен байланыс тетіктерінің тиімділігі және жаңа педагогикалық идеялар қажеттілігі, олардың жетіспеушілігі, педагогика ғылымында орын алатын «тоқырау» тенденцияларының көрінісін алға тартып отыр.

Педагогика ғылымының қоғамдық өмір сұраныстарынан артта қалуының негізгі себептерінің бірі, оқыту мен тәрбиелеу практикасы педагогикада

(педагогикалық санада), педагогикалық ғылымды ұйымдастыруда және басқаруда, педагогикалық теория мен мектептің (білім беру жүйесінің) эволюциялық даму жолдарында әлеуметтік-гносологиялық көзқарастың тамыр алып отырғанында. Сонымен қатар, педагогикалық ғылым мен практиканың дамуының үлкен, ауқымды және болжамдық «серпілістерге» алып келетін революциялық әрекетке көбіміздің даярлығымыз да болмады. Бұл, қоғамдық өмірдің барлық салаларында, оның ішінде білім беру саласында революциялық қайта құру қажеттілігіне даяр болмағандығымызды айқын көрсетті.

Интеграция мен ғаламдастыру қатар жүріп келе жатқан бүгінгі таңда, білім берудің сапасы мен деңгейін жан-жақты көтеру жаңаша ойлайтын, оқыту мен тәрбиенің жаңа технологиясын күнделікті жұмысында қолдана алатын ұстаздардың ғана жұмысы жемісті болмақ [1]. Мұндайда, қызықты және жемісті идеялары бар энтузиаст-мұғалімдерді іздестіруді алға қою керек.

Жоғарыда аталған көзқарас, сайып келгенде, догматизмнің ғылыми-педагогикалық ойлауда, ғылымдағы жетекші ғалымның идеялар генераторы екенін, ғылыми мектептерді елемеуі, оларды көру, қолдау қабілетсіздігі, әсіресе теория мен практикада шынымен жаңа, ал ғылымды басқару мен ұйымдастыруда таза әкімшілік-командалық, динамикалық емес формалары, ашық және тең (лауазымына қарамастан) пікірталастарға немқұрайлы қарау және «күқықты» монополияландыруға деген ұмтылыстардың айқын көрінуіне әкелді.

Ғылымның практикадан, мектептің сұраныстарынан бөлінуі практиканың эволюциялық дамуына бағдарлануының салдары болып табылады: егер мән емес, құбылыс өзгерсе, нақтылылық, сапа күтілмесе, мектеп болмысының «бөлшектері»: мазмұны, әдістері, оқыту мен тәрбиенің ұйымдастырушылық формалары және т.б., нақтылы қайта құруға негізделмесе педагогикалық шындықты терең зерттеудің қажеті жоқ, мұндай жағдайда өткен тәжірибемен шектелсекте болады.

Осының салдарынан, көптеген ғылыми-этикалық құндылықтардың деформациясы пайда бола бастады. Эволюциялық тұрғыдан алғанда, жаңашыл-мұғалімдер де, жаңашыл-ғалымдар да, ғылым мен практиканы дамыту ережесінен ауытқығаны аномалияға тап болған секілді. Мысалы, монографиялар жазуда жаңа идеяларды ұсыну, оларды әзірлеу және енгізу мәселелерінен гөрі зерттеулердің нәтижесіне баса назар аударылды.

Ғылымның экстенсивтік дамуы зерттеудің жаңа бағыттарын ашуға және қолдауға, шындықтың қайшылықтарын ашуға, ғылымдағы бюрократизмді жеңуге аз ықпал етеді.

Мұндай жағдайда, оқыту мен тәрбиелеуге біртұтас көзқарас қажет те емес. Сондықтан, педагогикалық ғылым мен білім беруді түбегейлі қайта құру үшін, ең алдымен, педагогикалық ғылымның әдіснамалық сәйкессіздікке және оны ұйымдастыру формаларының сандық, мәні жоқ білімнің өсуіне бағдарлануын, педагогикалық практикаға қатысты ойластырылған көзқарасты, яғни эволюциялық әлеуметтік-гносологиялық көзқарасты жеңу қажет.

Мұның бәрі, жаңа кезеңдегі жағдайда, әлеуметтік және педагогикалық қажеттіліктердің заңдылығын сипаттайды.

Бұл кезеңнің мәні мен ерекшелігі, ең алдымен, жаппай педагогикалық санада кең таралуымен, санаға жаңа ойлауды енгізумен - мәні бойынша инновациялық және догматизмге қарсы ғылыми-педагогикалық ойлау стиліне байланысты. Оған: әдіснамалық және дүниетанымдық көзқарас ретіндегі белсенді антидогматизм, педагогикалық білімді дәйекті диалектизациялау және осыған байланысты нақты шындық қайшылықтары мен педагогикалық зерттеу әдістерінің логикасын ашуға және шешуге гносологиялық көзқарас ретінде диалектиканы органикалық түрде (сөзбен емес, іс жүзінде) қосу; ойлаудың сындарлы-сыни сипаты, демократизм және практикаға үнемі жүгіну тән болуы тиіс.

Педагогикалық ғылымның дамуындағы жаңа кезең тұжырымдамасының жетекші принципі - педагогикалық теория, оқыту мен тәрбие практикасының негізгі аспектілерін үнемі жаңартып отыру, жаңарған ойлау стилі анықтай алады.

Бұл, принцип сандық, біртіндеп (эволюциялық) және сапалық секіріс тәрізді (мәні бойынша революциялық) өзгерістердің диалектикасын көрсетеді, яғни аталған принцип қазіргі әлемдегі әлеуметтік - экономикалық және ғылыми-техникалық прогресстің табиғи үдеуі жағдайында ерекше маңызды.

Ғылымның дамуындағы жаңа кезеңнің мұндай сипаты оның алдында тұрған міндеттерді: 1) педагогика әдіснамасын қайта құру, педагогикалық зерттеу әдістерін байыту; 2) педагогиканың мәдениеттанымдық (мәдениеттің функциональдық мәнін - адамдардың нақтылы әрекет тәсілдерін қамтамасыз ететін құралдар жүйесі ретінде қарастыру) қағидаттарын шығармашылықпен дамыту [2]; 3) педагогикалық білімнің жетекші салаларын қайта құру және дамыту; 4) педагогикалық теорияның практикамен байланысының жаңа мүмкіндіктерін негіздеу; 5) тиімді педагогикалық ғылыми зерттеулерді ұйымдастыруды анықтауға мүмкіндік береді.

Нәтижелер мен талқылау

Енді осы мәселелерді шешудің мүмкін және қажетті бағыттарын атайық:

1 Педагогика әдіснамасын қайта құру оның тәжірибеге бет бұруын болжайды. Педагогика әдіснамасын зерттеу пәні тек педагогика саласындағы білім мен таным процестері ғана емес, педагогикалық шындық, оқыту және тәрбиелеу практикасы, олардың табиғи дамуының, қайта құрылуының диалектикасы болуы керек. Әдіснамамен тек жекелеген көрнекті ғылым қайраткерлері ғана айналысады – деген кең тараған ұғым ескірді [3]. Қазір жаңа міндеттерді шешіп жатқан әр ғалымға әдіснамалық қажыр-қайрат, әдіснамалық іс-әрекет керек. Бұл іс-әрекет тәжірибесі іс жүзінде тіркелмеуде, ғалымдардың өздері оны актуалды міндет ретінде ескермеуде. Шамасы, ғалымды әдіснамалық іс-әрекетке үйретуге болмайтын сияқты. Ал, әдіснамалық іс-әрекеттің алғы шарты ретінде, оның әдіснамалық мәдениетінің қалыптасуына көмектесуге болады. Бұл мақсатқа жетудің бір құралы-әр типтегі әдіснамалық іс-әрекеттің жалпы схемаларын білу деп есептейміз. Оларды меңгеру нәтижесінде зерттеушіде айқын бағдар пайда болады. Біздің тұжырымдауымызша әдіснама: 1) зерттеудің негізгі бағыттары мен бағдарламаларын анықтау; 2) проблеманың дұрыс қойылуын қамтамасыз ету; 3) ғылыми зерттеулердің әдістері мен құралдарын жасау; 4) нысананы, зерттеудің жалпы жолдарын анықтау; 5) ғалымдарды ғылыми іс-әрекеттің интеллектуалды техникасымен қамтамасыз ету; 6) ғылыми ізденістің жалпы стратегиясын белгілеу; 7) зерттеуші қозғалысын нысаналық мазмұн бойынша түзету; 8) зерттелетін объектідегі принципіалды құрылым мен негізгі, өзара байланыстарды шешу; 9) зерттеу нәтижелерін бағалау үшін - критерийлер жасау; 10) ғылыми зерттеудің нысаналығын негіздеу және құру міндеттерін қояды [4]. Аталған, әдіснаманың шығармашылық - өзгертушілік (практика мен теорияға қатысты) функциясы, орын алып отырған, әдіснаманың гнесологиялық функциясының абсолюттенуін жоюға алып келеді. Өзгертушілік туралы білім – әдіснаманың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ол үшін, ғылымдағы әдіс туралы педагогикадағы тамырланған түсініктерді жеңу керек, таным әдістерін ғана емес, сонымен бірге педагогикалық шындықты өзгерту әдістерін, педагогикалық құбылыстарды өзгерту әдіснамасын да жасау керек. Әдіснама теориясына қатысты инновациялық функцияларды – жаңа педагогикалық идеялармен зерттеу бағыттарын ашу және негіздеу керек.

Әдіснаманың маңызды міндеті – педагогикада ғылыми-педагогикалық ойлаудың диалектикалық шығармашылық (мәні бойынша жаңашыл) стилін дамыту болып табылады. Өкінішке орай, бұл міндетті педагогика методологтары әлі міндет ретінде қойған жоқ. Сондықтан, диалектика теориялық зерттеудің жетекші әдісі ретінде педагогикада жеткіліксіз қолданылап отырған жағдайы бар. Онсыз педагогикалық білім мен

практиканы қажетті деңгейде диалектизациялауды жүзеге асыру мүмкін емес. Әрбір ғалым-педагог үшін педагогикалық шындықтың қайшылықтарына, оны танып-білу мен шешу жолдарына жүгіну, мүмкіндік ретінде қарастырылмай, ереже іспетті болуы керек.

Осы мақсаттарға жету үшін қазіргі зерттеулерде үш негізгі әдіснамалық талаптарды-заңдарды есепке алу қажет. Олардың біріншісі: кез-келген педагогикалық зерттеуде зерттеу объектісінің қарама-қайшылықтарына жүгіну, анықталған қарама-қайшылықтар негізінде зерттеу мәселесін тұжырымдау және ашылған (педагогикалық шындық немесе (және) таным) шешу жолдарын ескере отырып, оны шешудің негіздемесі қажет.

Десекте, жеке мұғалімдер арасында, педагогикада қарама-қайшылықтарға жүгіну педагогикалық зерттеудің негізгі міндеті емес, бұл философиялық зерттеудің міндеті – деп, дәлелдер айтатындар да кездеседі.

Яғни қарама-қайшылықтар әмбебап және ерекше, сондықтан оларды бұл жағдайда зерделеу, арнайы, педагогикалық зерттеу пәні болуы керек деп ұғады.

Екінші талап, білім беру теориясы мен дидактиканың интеграциялану тенденциясын, осы процестегі жалпы ғылыми жүйелік тәсілдің рөлін ескеру. Бұл талап: кез-келген педагогикалық проблема, педагогикалық білімнің жүйелілігі мен бірлігін, білім беру және дидактикалық жүйелерді интеграциялау тенденцияларын ескере отырып қойылуы және шешілуі керектігін меңзейді. Үшінші талап: кез-келген педагогикалық зерттеу педагогикалық шындыққа жүгінуді, оны өзгертуге назар аударуды, эмпирикалық білім деңгейінің әдістерін немесе нәтижелерін қолдануды талап етеді. Талап теорияның практикамен байланысын нығайтуға бағытталған.

Барлық талаптар педагогикада жалпы ғылыми және жеке ғылыми әдістер мен тәсілдерді тиімді пайдалану жолдарын талдаудан туындайды. Олардың орындалуы педагогикалық зерттеу әдістерін байыту шарттарының бірі болып табылады.

2 Қазіргі уақытта елде шығармашылық даму және отандық педагогика қағидаттарын практикада дәйекті қолдану үшін соңғы онжылдықтар ішінде неғұрлым қолайлы жағдайлар жасалды. Олар: қоғам мен тәрбиенің дамуының бірлігі; мектептің әлеуметтік функциясын байыту; оқытуды еңбекпен (дуальдік оқытуда және т.с.с.) біріктіру, нақтылы жағдаятты қабылдауға, түсінуге және өзгертуге ықпал ететін, оларға түгелдей және компоненттеріне мән мен мағына беретін, адамдардың ішкі және сыртқы өмір сүруі мен іс-әрекеттері жүйесіне арналған – контексттік оқыту және т.б. [5]. Бұл, біздің қоғамымыздың революциялық жаңару процесін және адамның идеялық-адамгершілік тәрбиесі үдерісін біріктіру қажеттілігін алға тартады.

Мұнда, педагогика принциптерін жаңа жағдайларда шығармашылық дамытуға бағытталған әдіснамалық көзқарас - оларды елде болып жатқан революциялық процестердің жалпы ұстанымдарынан әрі дамыту қажеттілігі бейнеленген. Дәл осы процестер қазіргі уақытта педагогиканың қағидатты ережелерінің бүкіл жүйесіне сапалы жаңа мазмұн беруге, ыңғайға қарай қайта өзгерту, мектептер және бүкіл білім беру жүйесін қайта құру және жеделдетуге мүмкіндік береді.

Ең алдымен мектепті демократияландыру және жалпы оқыту мен тәрбиелеу, білім беру жүйесін ұйымдастыру және оны басқару идеясын дамыту қажет. Бұл педагогиканың көптеген принциптерін, оның ішінде мектептің өмірмен байланысын, оны қоғамның әлеуметтік-экономикалық прогресін жеделдетудің қуатты факторына айналдыру бағыты десек болады.

Педагогикада жаңа әлеуметтік шындықтарды толық ескеру қажет, атап айтқанда, қайта құрудың мәні, сайып келгенде, мүдделерді ескеруден, мүдделерге әсер етуден, олар арқылы басқарудан тұрады. Бұл, педагогикаға жаңа, адамның әлеуметтік және жеке мүдделерін үйлестіру мәселесін шешу үшін оқыту мен тәрбиелеу үдерісінде көп нәрсені қайта қарастыруға мәжбүр ететін талаптар қояды.

Тұлғаның жан-жақты және үйлесімді дамуының құралдары мен әдістерін байытудың кең мүмкіндіктері тәрбиенің әлеуметтік және педагогикалық факторларының интеграциясын, жалпы білім беру мен кәсіби даярлықтың өзара байланысын, гуманитарлық, жаратылыстану және техника-технологиялық білім беруді, қазіргі заманның жаһандық мәселелерін педагогикалық тұрғыдан түсінуді зерттеу мен есепке алуға мүмкіндік береді. Мұның бәрі біздің педагогика принциптерін дамытудың нақты жолдары болып табылады.

Қазіргі жағдайда, жүйенің ішкі бағдарланған бейімделуі қоғамның ғана емес, сонымен бірге жеке тұлғаның да дамып келе жатқан қажеттіліктерін қанағаттандыруды ескереді, білім беру іс-әрекетінің мұндай бағыты білім берудің барлық буындарын көп жоспарлы, ұзақ уақытты және көп еңбектенуді басшылыққа алуға бірқатар принциптерді алға тартады. Ең маңызды принциптердің қатарына мыналар жатады:

– оқу үдерісін жеке тұлғаға қайта бағыттауға, оның үйлесімді дамуына, өмірлік мүдделерге, адам мінез-құлқының қоғамның жоғары құндылығы ретіндегі мотивіне негізделген *ізгілендіру принципі*;

– *даралау принципі*, тұлғаның зияткерлік, эмоционалды, қажеттілік-ерікті салаларындағы айырмашылықтарды, физикалық жағдайдың ерекшеліктері, әр оқушының психологиялық даму деңгейін, оны оқу-танымдық және еңбек

қызметінің топтық және ұжымдық формаларына, тұлғааралық қатынастар жүйесіне қосу мүмкіндіктерін ескеруді талап етеді;

– әр оқушының қабілеттерін неғұрлым толық көрсету үшін қажетті жағдайлар жасауға бағытталған және оның мүдделерін, мотивтерін, құндылықтарын ескере отырып, әр адамның жеке даму жолын таңдау мүмкіндігі мен еркіндігін қамтамасыз ететін *саралау принципі*,

– *гуманитаризация принципі*, гуманитарлық циклдің оқу пәндеріне назар аударуды күшейтуді, жаратылыстану және техникалық пәндерді ғылыми идеялардың күресі ретінде, ғалым-жаңалық ашушылардың адами тағдырын, әлеуметтік-экономикалық және ғылыми-техникалық прогрестің адамның жеке, адамгершілік қасиеттеріне, оның шығармашылық қабілеттеріне, кәсіби құзыреттілігіне тәуелділігін ашатын материалдармен байытуды көздейді;

– *демократияландыру принципі*, педагогтер мен оқушылардың белсенділігін, бастамашылығын және шығармашылығын дамыту, білім беруді басқаруға жұртшылықтың кеңінен қатысуы үшін алғышарттар жасайды;

– қоғамның барлық тәрбиелік күштерін біріктіруге, мектептің, отбасының, еңбек ұжымдарының, партия және басқа органдардың, қоғамдық ұйымдардың жас ұрпақ пен барлық жұмысшыларды тәрбиелеудегі органикалық бірлігіне негізделген *интеграция принципі*.

3 Педагогикалық ғылымның жетекші салаларын дамыту, ең алдымен, педагогикалық білім интеграциясының жаңа деңгейіне қол жеткізумен байланысты. Олар: тәрбие және дидактика, дидактика және жеке әдістемелер теориялары; педагогика теориясы мен тарихы және т.б., мұндай интеграцияның негіздерінің бірі тәрбие мен білім берудегі әлеуметтік және педагогикалық факторлардың диалектикасын, қоғамдағы педагогикалық процестерді дамытудың негізгі бағыттарын ашатын педагогикалық құбылыстардың дамуының жалпы теориясын жасау. Ал, теорияның жетекші заңдылықтары: 1) тәрбие мен білім беру мақсаттарының, мазмұнының қоғамдық өмірдің негізгі аспектілеріне сәйкестігін талап ететін педагогикалық құбылыстардың (тәрбие мен білім беру) мәдениетке және қоғамдық қатынастар тәсіліне тәуелділігін ашу (*педагогикалық құбылыстарды дамытудың негізгі заңы*); 2) оқыту мен тәрбиелеуде материалдық және рухани жақтар бірлігінің міндеттілігі (*тәрбие мен оқыту мазмұны құрамының негізгі заңы*); 3) рухани және материалдық құндылықтарды игеру процесінің оларды тарих пен қазіргі уақытта жасау процесінің логикасына сәйкес келу қажеттілігі (*педагогикалық құбылыстардың жұмыс істеуінің негізгі заңы*) болып табылады.

Теория мен практикадағы қайшылықтарды жеңу үшін оларға жалпы теория бағыттайтын кең әлеуметтік-педагогикалық көзқарас қажет. Оқу үдерісін дамытудың бірқатар бағыттарын ескеру қажет [7]. Біріншісі, тәрбие мен білім беру мазмұнының (міндеттерінің, мақсаттарының, құрамының), қоғамдық өмірдің негізгі: 1) қоғамдағы қызмет түрлері (материалдық-практикалық, әлеуметтік және рухани); 2) қоғамдық қатынастар жүйесі (материалдық және идеологиялық); 3) қоғамдық сананың нысандары (саясат, құқық, мораль, өнер, философия, ғылым, имандылық); 4) пәндік әлеуметтік және табиғи әлем («екінші табиғат») және т.б., жас ұрпаққа берілетін табиғи орта және оны игеру) аспектілерімен арақатынасын көрсетеді. Шындықтың бұл жақтары білім мен тәрбие мазмұнының жалпы құрамының негізі ретінде қабылдануы мүмкін, бұл, білім мен тәрбиенің бірлігіне қол жеткізуге мүмкіндік береді (атап айтқанда, оқыту мен білім берудің бірыңғай бағдарламасын құру). Жалпы құрамның дамуымен, оны ашудың әдістемелік деңгейіне дейін, оқу-тәрбие үдерісінің дамуының екінші бағыты, оның материалдық және рухани аспектілерінің бірлігімен байланысты. Үшіншісі – білім мен тәрбиенің тарихи-генетикалық мазмұнын ашуға және меңгеруге бағытталған. Атап айтқанда, онтогенез (жеке даму) және филогенез (тарихи даму) кезеңдеріндегі, білімнің жалпы және түгелдей сәйкес келетіні туралы ережені толығырақ ескеру қажет [8]. Төртіншісі де осы бағыттармен байланысты: әлеуметтік-педагогикалық кешендер жүйесінде оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыру (өндірістік-педагогикалық, мәдени-спорттық және т.б.).

Соңғы мәселе, біршама қолға алынды да, әлеуметтік институттардың (жұмысқа тапсырыс берушілер) білім беру бағдарламалары мен оқу жоспарларын түзуде өз үлестерін қосып келеді.

Осылайша, аталған бағыттар оқу үдерісінің негізгі аспектілеріндегі өзгерістерді қамтиды және жалпы білім беру жүйесінде педагогикалық құбылыстардың даму тенденцияларын білдіреді.

Қазіргі педагогиканың тәрбие туралы интегративті ғылым ретіндегі даму кезеңіндегі теория – педагогикалық білімнің жеке салаларын интеграциялау мен дамытудың жалпы теориялық және әдіснамалық негізі болуға арналған [6]. Ол, жаңа кезеңнің маңызды ерекшелігін – педагогикалық құбылыстарды дамыту идеясын, теорияда дәйекті жүзеге асыруды, оқу үдерісін тұрақты жетілдірудің жетекші бағыттарына (ұлттық мәдениетті, ұлттық тәжірибені, отбасылық тәрбие мен өнер және т.с.с) бағдарлауды білдіреді [9].

Бұл, болжаудың тиімділігіне негізделген, өйткені болжам педагогика мен мектептің даму заңдылықтары мен тенденцияларына негізделуі керек.

Жаңа кезеңнің тағы бір ерекшелігі, осыған байланысты, - ғылымның алдыңғы және болжамды функциясының күрт өсуі. Сондықтан педагогикалық болжам ғылыми білімнің перспективалы бағыттарының бірі болып табылады.

Ұлттық педагогиканың дамуындағы жаңа кезең ұлттық мәдениеттер теориясын дамытумен байланысты. Мәдениеттерді қарқынды байыту, жаңа педагогикалық ойлауды қалыптастыру жағдайында мұндай интегративті пәнді (мысалы, «Көркем еңбек») дамыту әсіресе өзекті болып табылады.

4) Зерттеу кезеңдерін жақындастыру және оның нәтижелерін игеру, тіпті ғалым мен практиктің бір тұлға кейпінде қосылу мүмкіндігі – қазіргі танымның басты тенденцияларының бірі (Бүгінгі күні «Педагог-ғалым» мамандығы күн тәртібіндегі басты мәселе болып отырғанын ескеру қажет-ақ). Педагогикалық ғылым мен практиканың интеграциясы, олардың бір-біріне қарама-қарсы қозғалысын, мектептің ғылыммен байланысының жаңа формаларын ұйымдастыруды қамтиды [10]. Жоғары оқу орындары мен колледждер жүйесінде бұл оқу-ғылыми-өндірістік кешендер, мектептегі білімі беруде - мектеп ұжымдарының, ғалымдардың, әдістемелік қызметтердің ғылыми-педагогикалық (мектептік) бірлестіктері болып табылады.

5) Ғылыми зерттеулерді тиімді ұйымдастыру үшін еңбек ұжымдары мен кәсіпорындар туралы Заңның, ғылыми ұйымдардағы демократияны, жариялылықты және өзін-өзі басқару нысандарын жүзеге асырудағы еңбек ұжымдары кеңестерінің рөлі негізінде (экономикалық реформа негізінде) педагогикалық ғылымды басқару, жоспарлау және ұйымдастыру нысандарын қайта құру қажет.

Қорытынды

Сонымен жанашылдықты, фундаментальдылықты, педагогикалық ғылымның дамуының әлемдік деңгейінен озуды, зерттеу нәтижелерінің, жеке ғалымдардың да, жалпы ғылыми-педагогикалық ұжымдардың қызметін бағалауды олардың негізгі критерийлері ретінде қабылдау керек. Мүмкіндігінше, зерттеу жоспарларына шарттық тақырыптарды қосу, шаруашылық есеп нысандары бойынша уақытша топтар мен бүкіл ғылыми бөлімдердің жұмысын ұйымдастырудың, олардың қызметін түпкілікті нәтиже бойынша бағалауға ынталандыру қажет. Зерттеулердің тәжірибелік-эксперименттік базасын, педагогикалық ғылымның инфрақұрылымын (мысалы, қазіргі заманғы полиграфиялық базасын құру сияқты және т.с.с.) едәуір күшейту керек. Осы бағытта педагогикалық зерттеулерді үйлестіруді қамтамасыз ету, Республикалық енгізу қызметін ұйымдастыру (РОӘК және т.б), педагогикадағы инновациялық үдерістерді жан-жақты қолдау және дамытуды қолға алу қажет.

Педагогикалық ғылымның алдында тұрған міндеттерді шешудің аталған бағыттары, біздің ойымызша, көп жағдайда оның дамуының қарқынды жолына көшуді анықтай және тұтастай алғанда педагогика ғылымының дамуының жаңа кезеңін сипаттай алады.

Білім мен ілімнің күшіне деген сенім, ерекше еңбекқорлық, кез-келген істе керемет қабілеттердің пайда болуына мүмкіндік беретінін ұмытпаған жөн.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 **Жетібаев, К. М., Ортаев, Б. Т., Абдуллин, Г. Т.** Болашақ мұғалімдерді даярлауды жетілдірудің әдіс-тәсілдері : Оқу-әдістемелік құрал. – Түркістан : Қ. А. Ясауи атындағы ХҚТУ. – 2012. – 117 б.

2 **Пошаев, Д. Қ.** Болашақ мұғалімдердің ақпараттық мәдениеті: қалыптастыру теориясы, әдіснамасы және практикасы : Монография./ – Шымкент, 2014. – 186 б.

3 **Саипов, А., Пошаев, Д. Қ., Глемисова, А.** Ғылыми және әдіснамалық іс-әрекет мазмұны. // ЕАГИ хабаршысы. – 2019. – № 2. – Б. 62–68.

4 **Пошаев, Д. Қ.** Ғылыми-педагогикалық зерттеу негіздері. 2- толықтырылған басылым : Оқу құралы. – Шымкент : «Нұрлы бейне», 2011. – 184 б.

5 7M01404 – Көркем еңбек және сызу педагогін даярлау білім беру бағдарламасы. – Шымкент, 2020. – 21 б.

6 **Рысқұлов, А. Қ., Пошаев, Д. Қ., Қалтаева, Г. К.** Оқыту үдерісінде интергративтік тәсілді пайдаланудың мәні. // Қазақстанның ғылымы мен өмірі. Халықаралық ғылыми журнал. – № 5/2. – 2019. – Б. 159–163.

7 **Пошаев, Д. Қ.** Педагогика, педагог және заман талабы : Оқу құралы. – Шымкент : «Нұрлы Әлем» баспаханасы, 2016. – 132 б.

8 «Көркем еңбек» пәні бойынша педагог кадрлардың біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. – Астана, 2017. – 110 б.

9 **Пошаев, Д. Қ., Узахова, А.С., Байбатшаева, А.Е., Рысқұлов, А., Саипов, А.** Білім беру саласындағы дағдарыс және онан шығу жолдары. // Қазақстанның ғылымы мен өмірі. Халықаралық ғылыми журнал. – № 12/3. – 2019. – Б. 172–173.

10 **Рысқұлов, А.** Жаңартылған білім беру бағдарламасында жаратылыстану-ғылыми және көркем еңбек пәндерін дидактикалық интеграциялаудың мәні. // Қазақстанның ғылымы мен өмірі. Халықаралық ғылыми журнал. – № 15/5. – 2020. – Б. 230–235.

REFERENCES

1 **Jetibaev, K. M., Ortaev, B. T., Abdýllin, G. T.** Bolashaq muǵalimderdi dairlaıdy jetildirıdyń ádis – tásilderi : Oqý-ádistemelik qural [Methods and methods of improving the training of future teachers]. – Túrkıstan : Q. A. İasaýı atyndaǵy HQTU, 2012. – 117 p.

2 **Poshaev, D. Q.** Bolashaq muǵalimderdiń aqparattyq mádenieti: qalyptastyryú teorıasy, ádisnamasy jáne praktıkasy : Monographıa [Information culture of future teachers: theory, methodology and practice of formation]. – Shymkent, 20147 – 186 p.

3 **Saipov, A., Poshaeв, D.Q., Tlemisova, A.** Ğylymı jáne ádisnamalyq is-áreket mazmuny [Content of scientific and methodological activities]. In EAGI habarshysy. – 2019. – № 2. – P 62–68.

4 **Poshaev, D. Q.** Ğylymı- pedagogıkalyq zertteý negizderi. 2-tolyqtyrylǵan basylım : Oqý quraly [Fundamentals of scientific and pedagogical research. 2nd supplemented edition : Textbook]. – Shymkent : «Nurly beıne», 2011. – 184 p.

5 7M01404-Kórkem eńbek jáne syzy pedagogin dairlaıy bilim berý baǵdarlamasy [7M01404-educational program of training of a teacher of artistic work and drawing]. – Shymkent, 2020. – 21 p.

6 **Rysqulov, A.Q., Poshaeв, D.Q., Qaltaeva, G. K.** Oqytý úderisinde intergrativtik tásilni pıdalanıdyń máni [The importance of using an interactive approach in the learning process]. In Qazaqstanńyń ğylymy men ómiri. Halyqaralyq ğylymı jýrnal. – № 5/2. – 2019. – P. 159–163.

7 **Poshaev, D. Q.** Pedagogıka, pedagog jáne zaman talaby :. Oqý quraly.[Pedagogy, teacher and modern requirements : Textbook].– Shymkent : «Nurly Álem» baspahanasy, 2016. –132 p.

8 «Kórkem eńbek» pání boıynsha pedagog kadrlardyń biliktiligini arttırý kýrsynyn bilim berý baǵdarlamasy»Nazarbaev Zıatkerlik mektepteri» DBBU Pedagogıkalyq sheberlik ortalyǵy [Educational program of advanced training courses of teachers on the discipline» Artistic work»]. – Astana, 2017. – 110 p.

9 **Poshaev, D. Q., Ýzahova, A.S., Babatshaeva, A.E., Rysqulov, A., Saipov, A.** Bilim berý salasyndaǵy daǵdarys jáne onan shyǵý joldary [Education crisis and ways out of it]. In Qazaqstanńyń ğylymy men ómiri. Halyqaralyq ğylymı jýrnal. – № 12/3. – 2019. – P. 172–173.

10 **Rysqulov, A.** Jańartylǵan bilim berý baǵdarlamasynda jaratylystaný-ǵylymı jáne kórkem eńbek pánderin didaktıkalyq integratsıalaıdyń máni [The essence of didactic integration of Natural Science and art disciplines in the updated educational program]. In Qazaqstanńyń ğylymy men ómiri. Halyqaralyq ğylymı jýrnal. – № 15/5. – 2020. – P. 230–235.

Материал 10.12.21 баспаға түсті.

*Д. К. Пошаев¹, А. К. Рыскулов², А. Е. Байбатишаева³

^{1,2,3}Южно-Казахстанский государственный педагогический университет,

Республика Казахстан, г. Шымкент.

Материал поступил в редакцию 10.12.21.

КОНЦЕПЦИЯ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В ПЕРИОД ИНТЕГРАЦИИ И ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В данной статье рассматриваются возможности для обогащения средств и методов всестороннего и гармонического развития личности, изучение и учет интеграции социальных и педагогических факторов обучения, воспитания, взаимопроникновения гуманитарного, естественнонаучного и технологического образования, педагогического осмысления глобальных проблем современности, для разработки и всесторонне обосновать концепцию нового этапа.

Одной из основных причин отставания педагогической науки от запросов общественной жизни является то, что практика обучения и воспитания укореняется в педагогике (педагогическом сознании), организации и управлении педагогической наукой, педагогической теории и эволюционных путях развития школы (системы образования). Кроме того, у многих из нас не было подготовки к революционной деятельности, которая привела бы к большим, масштабным и прогностическим «прорывам» развития педагогической науки и практики. Это наглядно продемонстрировало, что мы не готовы к необходимости революционных преобразований во всех сферах общественной жизни, в том числе в сфере образования. Исходя из этого, в настоящее время усиливается социальная необходимость коренного повышения воспитательного и образовательного уровня молодого поколения, давние противоречия между педагогической наукой и современным уровнем развития системы образования. Это противоречие вытекает из двух основных «болевых точек», возникших в педагогике: эффективности механизмов связи педагогической теории с практикой и необходимости новых педагогических идей, их нехватки, проявления «застойных» тенденций, происходящих в педагогической науке.

Ключевые слова: интеграция, развитие педагогической науки, концепция воспитания, развития, перестройка методологии педагогики.

*D. K. Poshayev¹, A. K. Ryskulov², A. E. Baibatshayeva³

^{1,2,3}South Kazakhstan State Pedagogical University,

Republic of Kazakhstan, Shymkent.

Material received on 10.12.21.

THE CONCEPT OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SCIENCE AT THE STAGE OF INTEGRATION AND GLOBALIZATION

Annotation: opportunities for enrichment tools and techniques in a comprehensive and harmonious development of the personality opens the consideration of the integration of social and pedagogical factors in training, education, interpenetration humanitarian, scientific and technological education, pedagogical understanding global problems. And to do this, it is necessary to develop and comprehensively justify the concept of a new stage. One of the main reasons for the lag of pedagogical science from the demands of public life is that the practice of teaching and upbringing is rooted in pedagogy (pedagogical consciousness), the organization and management of pedagogical science, pedagogical theory and the evolutionary ways of school development (education system). In addition, many of us had no preparation for revolutionary activities that would lead to large, large-scale and predictive «breakthroughs» in the development of pedagogical science and practice. This has clearly demonstrated that we are not ready for the need for revolutionary transformations in all spheres of public life, including education. Based on this, the social need for a radical increase in the educational and educational level of the younger generation, the long-standing contradictions between pedagogical science and the modern level of development of the education system is currently increasing. This contradiction arises from two main «pain points» that have arisen in pedagogy: the effectiveness of the mechanisms of communication of pedagogical theory with practice and the need for new pedagogical ideas, their shortage, manifestations of «stagnant» trends occurring in pedagogical science.

Keywords: integration, integration, development of pedagogical science, the concept of education, development, restructuring of the methodology of pedagogy.

Теруге 10.12.2021 ж. жіберілді. Басуға 29.12.2021 ж. кол қойылды.

Электронды баспа

5,63 Мб RAM

Шартты баспа табағы 33,3.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3855

Сдано в набор 10.12.2021 г. Подписано в печать 29.12.2021 г.

Электронное издание

5,63 Мб RAM

Усл.п.л. 33,3. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3855

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz